

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyi

Uşaq və gənclərin fiziki və mənəvi inkişafı

On il əvvəl - 2011-ci ildə "8-ci kilometr bazarı"nın ətrafında xeyli gəncin bir yere toplaşaraq söhbətləşdiklərinin, nəvəsi müzakirə etdiklərinin şahidi oldum. Kənardan bu gənclərin sosial qrupunu heç cür müəyyən edə bilmədim. Geyimləri müasir dəbə uyğun olmasa da, səliqəli idi, içərilərində həm qızlar, həm də oğlanlar vardı. Düşündüm ki, bunlar hər hansı bir məktəbin məzunları olaraq toplaşmışdılar, görüş yerini bu məkanda seçməz, həm də müasir dəbə uyğun geyinirdilər. Maraq mənə o qədər cəlb etdi ki, onlara yaxınlaşıb soruşdum ki, siz kimsiniz, buraya nə üçün toplaşmışınız? İçərilərindən dilli-dilavər, esmər bir qız cavab verdi ki, əmi, biz internat uşaqlarıyıq, internat həyatı artıq bitib, bizə deyirlər gedin işləyin başınızı saxlayın: "İndi də gəlmişik iş axtarmağa, iş tapmalı, birinci məağımızla kirayə ev tapıb internatı tərk etməliyik". Gözəl gənc qızları və onları bacı kimi qorumağa çalışan oğlanları görəndə gözlərim yaşardı, elə bil başıma qaynar su töküldü. Bəli, mənə hayacanlandıran, məhz bu məsəm uşaqların yorğun addımlarla müstəqil həyata qədəm qoymaları və və bu yolda onların nə himayədərlərinin, nə də maliyyə dəstəyi verən valideynlərinin olmaması idi. Onları heç bir məsuliyyət çəkmədən, dayaqsız, dəstəksiz bu acımasız cəmiyyətin içinə atmaq əlbəttə, heç bir məntiqə sığmır və doğru yanaşma deyil. Heç bir həyat təcrübəsi olmayan bu

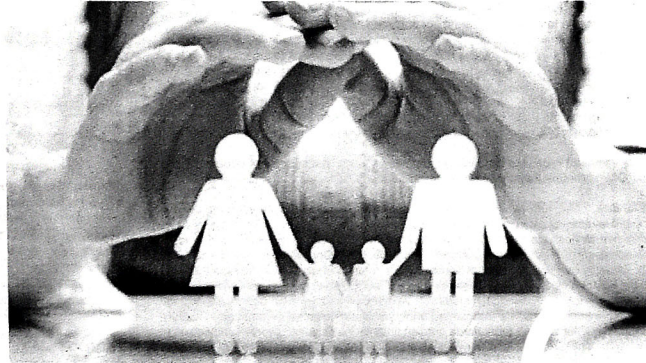
gəncləri, belə bir sınaq qarşısına qoymaq ən azından ədalətsizlikdir. Bəyənmədiyimiz sovet dönəmində gəncləri bu şəkildə küçəyə atmırdılar. Onlar tam dövlət qayğısı ilə ehatə olunurdular və cəmiyyətə yararlı insan-

nası olan texniki-peşə məktəblərinin daha çox tələbat olan ixtisaslarına cəlb edilirdilər. Uşaqlar burada həm təhsilini davam etdirir, həm də peşə öyrənirdilər. Burada müəyyən bir ixtisasa sahib olan uşaqlar, məktəbi bitirən kimi zavod və fabriklərə işə göndərilir, elə işlədiyi müəssisənin yataqxanasında da yaşayış yeri ilə təmin olunurdular. Ailə həyatı qurmaq istəyən gənclərə isə komsomol təşkilatı himayədarlıq edirdi. Təşkilatın dəstəyi ilə həmin gənclərə toy edilir (buna "komsomol toyu" deyirdilər), gənc ailələr üçün nəzərdə tutulan ailəvi yataqxanaya köçürülürdülər. Bununla da dövlət kimsəsiz uşaqların cəmiyyət üçün yararlı insan kimi yetişdirmək proqramını tamamlamış olurdu. Artıq o uşaqlar nə cinayətkar qruplara qoşulur, nə də, onların qurbanına çevrilirdi, əksinə,

mövcuddur - həm uşaq evləri, həm də internatları fəaliyyət göstərirlər. Lakin kimsəsiz uşaqların 17-18 yaşından sonrakı mərhələdə dəstəklənməsi problemi ciddiyyə ilə dövlətin qarşısında durmaqdadır. Düzdür, Masazırda uşaq evləri və internatları bitirən uşaqlar üçün nəzərdə tutulan yataqxana xarakterli olmalıdır ki, gənclər həmin mənzillərdə bir neçə il yaşadıqdan sonra özlərinə normal mənzil alıb, hökumətin verdiyi yataqxanaya təhvil versin. Düzdür, burada sistem problemləri də var, məsələn, hazırda normal ailələrin əksəriyyəti öz övlad-

bağlı kifayət qədər qanunvericilik layihəsi var: "Hazırda belə uşaqların hüquqlarının təmin olunması hökumətin sosial siyasətinin ən aktual məsələlərindən biridir. Bununla, təkcə bizim nazirlik yox, mərkəzi icra hakimiyyəti orqanları, eyni zamanda, yerli icra hakimiyyəti orqanları da məşğul olurlar. Bu istiqamətdə fəaliyyət göstərən dövlət qurumlarının işi "Valideyn himayəsindən məhrum olmuş uşaqların sosial müdafiəsi haqqında" Qanunla və "Uşaqların hüquqlarının qorunması haqqında" Qanunla tənzimlənir. Bu qanunlar hər bir orqanın vəzifələrini müəyyən edir. Eyni zamanda, Azərbaycan dövləti bu problemin aktuallığını nəzərə alaraq BMT-nin Uşaq Hüquqları barədə Konvensiyasına da qoşulub. Qeyd edilir ki, bir çox ölkələr BMT Konvensiyasından irəli gələn öhdəliklə-

Valideyn himayəsindən məhrum olan uşaqlar necə himayə edilir?

rin təmin olunmasına hazır olmadığından, hələlik bu Konvensiyaya qoşulmayıblar. Dövlətimiz vaxtaşırı olaraq BMT-nin iclaslarında bu Konvensiyanın müddəalarının həyata keçirilməsi ilə bağlı hesabatlara verir".

Valideyn himayəsindən məhrum olan uşaqların problemi yalnız mənzillə bağlı deyil, dövlət onların işlə təmin edilməsi formasını da müəyyən etməlidir. Orta da bu problemin həlli istiqamətini müəyyən edəndən sadəcə "yol xəritəsi" olmalıdır. Yuxarıda qeyd etdiyimiz kimi, belə uşaqların özlərini sonradan normal mənzillə təmin etmələri üçün onların yüksək məşğul işlə təmin olunması da, əsas məsələlərdən biridir. Belə olsa, həmin uşaqlar özlərinin mənzil problemini də həll edə bilərlər.

lar kimi yetişdirdilər. Bu təcrübəni indi də tətbiq etmək olar. O dövrdə valideyn himayəsindən məhrum olmuş və ya valideynlərini itirmiş uşaqlar üçün körpələr evi, uşaq bağçaları var idi. Onlar məktəb yaşına qədər orada böyüyüb, məktəb yaşına çatdıqdan sonra internat məktəblərinə yerləşdirilirdilər. Həmin uşaqlar on illik təhsil proqramının 8-ci sinifini bitirdikdən sonra yataqxana-

cəmiyyətə yararlı bir ailəyə verilib orda formalaşdırılıb öz övladları kimi tərbiyə edilirdilər. Bu "yol xəritəsi" vasitəsi ilə həmin vaxt Azərbaycanda milyonlarla uşaq normal ailə həyatına qovuşub. Bu təcrübəni bir qədər fərqli formada indi də bir model kimi formalaşdırıb tətbiq etmək olar.

Azərbaycanda kimsəsiz uşaqların həddi-buluğa çatana qədər himayə edilməsi, bir qədər nöqsanlı da olsa

larını mərhələ təmin edə bilmir, belə ziyarətdə kimsəsiz gənclərin öz gücünə bazardan mənzil almaları da, çox az ehtimal oluna bilər. Hər halda, uşaq evləri və internatların bütün məzmunlarını mənzillə təmin edilməsi üçün ucuz mənzillər və ya yataqxanalar tikilməlidir.

Əmək və Əhəlinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyindən bildirilir ki, valideyn himayəsindən məhrum olan uşaqların hüquqlarının qorunması ilə

Akif Nəsirli

Yazılı Azərbaycan Respublikası Medianın İnkişafı Agentliyinin maliyyə dəstəyi ilə çap olunub